

**НАЧАЛНО БАЗОВО УЧИЛИЩЕ „МИХАИЛ ЛЪКАТНИК“
ПРЕВРЪЩА ПРИРОДАТА В ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ
ОТ СРЕДАТА НА ОБУЧЕНИЕ**

Румяна Борисова Костова

Начално базово училище „Михаил Лъкатник“, гр. Бургас

**MIHAIL LAKATNIK PRIMARY SCHOOL
TURNS NATURE INTO AN INTEGRAL PART
OF THE LEARNING ENVIRONMENT**

Rumyana Borisova Kostova

Mihail Lakatnik primary school, Burgas

ABSTRACT: Nature is a critical component for our overall development and yet nowadays we come further and further apart from it. In schools nature is just like a beautiful painting that you watch, admire from afar without real and direct interaction.

On this background, the motivation for our work comes from the lack of nature exploration programs in implementing the national curricula at preschool and primary levels and aims to develop and integrate nature programs as an essential part in implementing the national curriculum at preschool and primary school level.

For Michail Lakatnik primary school nature has already become a sustainable part of the students' learning environment. Nature finds its place in the classroom and becomes itself a classroom with activities on various projects and programs. In this article we answer several important questions:

How does the class environment look like?, What had happened till now?, How did the school environment change?, What are our five keys of success?

Keywords: nature, learning environment, innovation, active participation, projects.

От философския въпрос на Сократ „Какво е знанието?“ до неговия съвременен еквивалент НБУ „Михаил Лъкатник“ изминава повече от три десетилетия изследователски път в търсене на нов модерен подход за събиране, обработка, организиране и споделяне на знанията сред учители и ученици с над 16 партньорски държави. Учителите се стараят да открият синергична комбинация от начини за достигане до знание – проектно-базирано обучение, взаимодействието с изкуството, възможностите на модерни компютърни технологии за създаване на собствени ученически виртуални или реални продукти.

Всичко това изисква нов тип комуникационна компетентност, базирана не само на знания, но и на определени умения, включително и екипни, на споделяне на идеи, опит в информационни мрежи, портали, уебсеминари и форуми.

От една страна, живеем в комуникационно общество, чиито основни характеристики са мрежови структури, информационни потоци, комуникационни пространства, а от друга страна, подходите към ученето изискват ясна посока, простота и достъпност.

Да си спомним детството: природа, игри на открито, приятели. Знаехме много за природата, защото учехме сред природата, учехме от и чрез самата природа. А тя е ключов компонент за цялостното ни развитие и въпреки това в днешно време сме все по-далеч от нея. В България децата на възраст между 5 и 10 години прекарват средно четири часа в гледане на екрани. Децата в предучилищна възраст прекарват средно 45 минути на открито, докато при децата на възраст между 6 и 10 години минутите са по-малко от 30. В училищата природата е като красива картина, която гледаме с възхита отдалеч, без реално и пряко взаимодействие.

На този фон мотивацията за нашите иновации идва от липсата на програми за изследване на природата, които да прилагат националните учебни програми на предучилищно и начално ниво. Това положение се дължи на:

1. Липса в съвременното общество на култура, ориентирана към природата;
2. Недостатъчна компетентност на учителите при преподаване на учебно съдържание чрез екологични програми;
3. Липса на естествени райони за проучване и недостатъчно използване на природни ресурси в клас;
4. Слаба връзка на учебната програма с природата.
5. Природата не е национален приоритет, което влияе върху образованието.

Този дефицит стимулира учителите да организират десетки уроци по математика, човекът и природата, български, английски и руски език, физическо възпитание и спорт, музика, изобразително изкуство, онагледяващи интересни практики на урочна дейност с природни материали, с чиято помощ природата влиза в класната стая. Всички дейности са документирани в сборник с добри практики със заглавие „Да играем и учим с природата“.

За НБУ „Михаил Лъкатник“ природата вече е превърната в устойчива част от средата на обучение на учениците. Тя намира своето място в класната стая и съответно – сама се превръща в класна стая с дейности по различни проекти и програми – „Да разработваме и усвояваме учебното съдържание чрез екологични програми“, „Големият лов на растения“, „Екоучилища“, „Учим за гората“, Детски екокомитет, Училищен парламент. Учениците са наблюдатели, изследователи, откриватели, учени, екозащитници, репортери, писатели, личности, които умеят да откриват взаимовръзки и закономерности, да търсят причини и зависимости, да правят изводи, да отстояват позиции, да поемат отговорност, да проявяват организаторски и лидерски умения, да мотивират родителите да участват в класови дейности и да бъдат техен ко-ректив.

Вярваме, че нашата среда е добър учител. Нашата естетическа среда позволява на учениците да се включат в сътрудничество, в дългосрочни проучвания, при които те получават знания чрез любознателност, експерименти и разговори в големи и малки групи, в отделни зони, обогатени с автентични материали и предизвикателства, приспособени към всички възможности за обучение. Материалите, които са включени, не се ограничават само със снимки, видеоклипове, а природа, типична среда, разговори, резюмета – това дава възможност за натрупване на нови знания, които децата да споделят с други деца, учители, родители, обществени организации, радио и телевизия чрез собствени репортерски проучвания.

Как изглежда класната среда?

- центрове по интереси с комплекти от природни материали във всяка класна стая;
- кътове за игри, отмора и проектни дейности;
- подвижна интерактивна класна стая, която съдържа 25 таблета;
- класна стая на открито с класови градинки, които привличат различни насекоми, хотел за буболечки, които учениците наблюдават, откриват, рисуват, описват, проучват, създават презентации, албуми, изложби, като развиват умения за творческо писане, откриване на информация, художествено-творчески умения;
- кътове за настолни игри на открито – шах, дама, не се сърди човече, в които се използват единствено природни материали;
- беседка със слънчев панел и изводи за захранване на мобилни телефони и таблети, които учениците използват за проучване и информация.

Добавихме и изнесено обучение, съчетано с проектно учене, разумно използване на технологиите, благотворителни базари с домашно приготвени здравословни храни, бижута и украси за дома от природни материали, много класови, училищни, национални и международни проекти, тематични концерти, екофестивали, скайп конферентни връзки с училища от партньорски държави. Народните танци и информационните технологии се превърнаха в елемент от факултативното обучение на всички 121 първокласници.

Учениците участват активно в два проекта по Еразъм+: „Създаване и усвояване на учебно съдържание чрез екологични програми“ и „Разумно използване на технологиите“.

Какво се случи до момента?

1. Повиши се осведомеността относно ползите от програмите за природата в образованието на учениците в общността (деца, родители, учители и обществото в по-широк мащаб), доказани чрез анкетни проучвания.
2. Увеличи се броят на обучените учители в интегрирането на националната учебна програма чрез програми за природата с най-малко 30% от общия брой учители.

3. Подобрива се начините за извеждане на класовете сред природата чрез изнесени обучения и „внасяне“ на природата в класната стая чрез създаване на съоръжения, свързани с природата, и чрез включване на природни елементи в ежедневните дейности: дигитална станция за прогноза на времето, център за изследване на водата, къщичка със соларни панели, енергоспестяваща къщичка, сензорна пътека и хотел за буболечки, практически комплекти за природата, игрови съоръжения от дърво и въжета.
4. Подобри се свързаността на теоретичната част от учебната програма по различните предмети с нейната приложимост в природата чрез планиране и реализиране 125 дейности, свързани с природата.

Голямо въздействие и мотивация сред учители и ученици постигнахме чрез изнесените обучения в Природен парк „Странджа“, ЗМ „Пода“, Екопарк „Вая“, остров „Света Анастасия“, местностите „Отманли“ и „Минерални бани“, включването в училища сред природата, където ученици, учители и родители с интерес наблюдават, експериментират, изследват и документират живата природа и интеракцията на децата с нея. Наблюденията са систематизирани в работни карти, в ученически дневници за наблюдения, рисунки и снимки, презентации. В допълнение на работата си по проекти, НБУ осъществи екофестивал, състоял се на 22 май 2019 г. в Експоцентър „Флора“, който представи продукти изработени чрез тематични училищни инициативи – „Екоучилища“, „Учим за гората“, „Големият лов на растения“, както и макети, игри, флаери, табла.

Училището е инициатор на кръгла маса с тема „Създаване и усвояване на учебно съдържание чрез екологични програми“, а кулминация на дейностите по последния проект „Да разработваме и усвояваме учебното съдържание чрез екологични програми“ е организираният от НБУ „М. Лъкатник“ концерт под мотото „За природата – с любов!“ Цялата организация и проведените дейности ще послужат като основа за изготвяне и публикуване на два наръчника за работа сред и чрез природата, предназначени за учители и родители. Инициативите получиха положителни оценки от ученици, родители и общественост и заеха своето важно място като интегрална част от образователните практики в училището.

Описаното до момента е част от иновацията на НБУ „Михаил Лъкатник“, свързана с обучение сред природата и чрез нея, в среда, различна от обикновената класна стая. Друго тематично направление, също иновативно за училището, се отнася до новите съвременни технологии в полза на учениците.

Утвърдени в годините иновативни моменти, станали част от традициите в училищния живот, са:

- Въвеждане на електронна среда чрез изграждането на единна електронна платформа, която обхваща цялата училищна общност, осигуряваща нов тип комуникация, информираност и обучение (индивидуално, ди-

ференцирано и самостоятелно), дава възможност за мониторинг и оценка;

- Използването на таблети и електронни учебници в обучението, което повишава мотивацията за учене, превръща технологиите в средство за обучение и информираност, „олекотява ученическата чанта“;
- Формиране на центрове по интереси в класните стаи и коридорните пространства за осъществяване на проектно-базирано обучение и кооперативно учене.
- Приложение на иновативни методи на обучение.

Как се промени училищната среда?

- обогатиха се класните стаи с електронни ресурси;
- внедри се онлайн система за популяризиране на иновативни педагогически практики и ученически изяви;
- създаде се виртуална библиотека;
- обособиха се мини мултифункционални центрове в коридорното пространство – библиотечен и медиен, център за проектна работа, творчески ателиета;
- създаде се класна стая на открито – лаборатория за наблюдения и експерименти на природната и околната среда.

Как се промениха дейностите в училище?

- Въведе се изнесено тематично обусловено обучение по предметите от КОО „Природни науки и екология“, „Изкуства“, „Физическо възпитание и спорт“, които се реализират в ЗП, ЗИП, факултативна и избираема подготовка. Това реализира идеята за проектно-базираното и интердисциплинарно обучение.
- Заниманията по интереси при ЦОУД са организирани по различен начин – танци, езикови занимания, творчески ателиета.
- Минутите преди първия учебен час са посветени на „Движение с настроение“.
- Първият учебен час започва с десетминутен компонент на Утринна среща и цели предизвикване на интереса към учебния процес чрез споделяне и получаване на информация за дневните задачи.
- Голямото междучасие е очаквано с нетърпение, защото е „Музикално междучасие“.

Нашите пет ключа за успех:

- Поставахме детето в центъра на педагогическото взаимодействие, използвайки съвременни методи на учене и обучение, съобразени с новата образователна парадигма.
- Усъвършенствахме дигиталните, комуникативните и социалните компетентности чрез придобиване на нови знания, умения и компетентности.

- Намалихме агресивните прояви сред учениците, постигнайки емоционална устойчивост и толерантност в разрешаване на конфликтите и създадохме гарантирана среда на сигурност, на физически и психологически комфорт – видеонаблюдение, пропускателен режим, безопасни условия на работа, безопасен интернет, позитивна класна стая.
- Успешно реализирани проекти и силно кариерно израстване на педагогическите кадри: повишаване на ПКС, авторски електронни и базови уроци, участия в конференции, конкурси и публикации, участие в международни мобилности.
- Устойчивост на идеите и превръщане на НБУ в желан партньор за успешни проекти с различни институции и предпочитано място от родители, учители и студенти. Някои социални учени твърдят, че знанието е състояние на ума, т.е. специална нагласа към нещата. Ние смело можем да заявим, че умеем да променяме нагласите за учене.

Литература:

Erasmus project „Exploring curricular through nature programs“